

Svou třídu mám moc rád

Letošní vítěz učitelské ceny Global Teacher Prize Václav Fiala o zaujetí badatelským způsobem výuky a respektu k dětem

JITKA POLANSKÁ

Finalisté letošního ročníku Global Teacher Prize (GTP) jsou všichni mimořádně kvalitní učitelé, přesto je Václav Fiala podle členů poroty jednoznačným vítězem. Mladý, skromně působící druhostupňový učitel chemie a biologie z běžné spádové školy v Praze 10 byl 11. června oceněn (nejen) za badatelské pojetí výuky.

LN Proč jste se podle vás stal vítězem soutěže? Jaký jste učitel?

Jako hlavní vidím to, že mám rád děti. A nevadí mi být dítětem. Nejde mi o nějaké postavení ve třídě. Snažím se být dětem rovnocenným partnerem. Myslím si, že díky tomu mám se svými žáky mimořádný vztah. A na tom si zakládám.

LN Není třeba bojovat o autoritu? Nevnímají to žáci jako slabost, váží si vás? Přece jen, učíte teenagery na druhém stupni.

Já si myslím, že autorita přichází právě s tímto přístupem, který zastávám. Mně nedělá problém přiznat, že jsem udělal chybu, nedělá mi ani problém udělat si ze sebe legraci, když je pro to vhodná příležitost. A tím pádem ani žákům potom nedělá problém uznat svou chybu. Je tam vzájemná důvěra, pocit bezpečí, že si můžeme ze sebe udělat legraci a nikdo to neobrátil proti nám. To je daleko lepší, než kdyby ze mě měli strach.

LN To zní hezky, ale skutečně si nemusíte hlídat své hranice? Nedovolují si na vás někteří žáci?

Myslím, že oni časem poznají, jaká je přijatelná norma, kam lze zajít. Pokud někdy přestřelí, upozorním je na to, ale vědu z toho nedělám. Přeci jen se té komunikaci teprve učí.

Pokud třeba o mně zavtipkují nebo použijí má slova z nějaké jiné situace, tohle já nepovažuji za znevážení autority. Naopak, těší mě, že jim to přišlo vtipné a zapamatovali si to.

Ale pak je tam ta hranice plnění určitých povinností. Každý má své povinnosti. Pokud mají žáci pocit, že jsem příliš povolný a svolný a že vše odpustím a měli by sklon některé povinnosti zanedbávat, tak proti tomu se samozřejmě snažím „bojovat“, ale ne nějakými restrikcemi. Ty nemají z mého pohledu v dané chvíli moc smyslu. Děti je třeba vést k odpovědnosti a samostatnosti.

LN Při slavnostním převzetí ceny GTP jste řekl, že kdyby obecenstvo znalo vaše žáky, tak by vědělo, proč má smysl pro ně toho hodně udělat. Co jste tím myslel? Jak byste své žáky popsal?

Mně se na dětech líbí, že jsou otevřené. Nic neskrývají. Někdy mám pocit, že dospělí intrikují, dávají si pozor na jazyk. To děti nemají, jsou přímé. Díky tomu člověk může rychle zjistit, co si doopravdy myslí. A to je skvělé. Děti, které učím, jsou otevřené a přátelské, každého přijmou do svého kolektivu. Já mám svou třídu moc rád. Tedy – já mám rád všechny děti.

LN Vy jste třídní?

Ano, v osmé třídě. Znáám je od páté třídy, kdy jsem částečně v této třídě převzal povinnosti třídního učitele, oficiálně jsem je pak dostal jako třídní v šestce. Zažili jsme spolu spoustu krásných věcí. Občas si trochu postesknou, jak to letí – že už to nejsou ti roztomilí pátáci, ale jsou to zase jinak skvělí pubertáci. Samozřejmě mě že někdy se umíme vzájemně trochu podráždít. Nějaké ty nervy, to k životu ve škole prostě patří. Já tomu říkám to správné peda-

Jaký jsem učitel? Snažím se být dětem rovnocenným partnerem, říká učitel chemie a biologie Václav Fiala.

FOTO MAFRA - PETR TOPIČ

gogické vzrušení. Zcela pozitivní situace jsou ale samozřejmě lepší.

LN Tohle je vaše první škola, kde působíte?

Ano, když nepočítám praxi během studia. První škola, kde učím na plný úvazek.

LN Šel jste poprvé do výuky s obavami? Je to trochu straušpůdné, když člověk předstoupí před třídu?

Malinko strašidelné to bylo. Já mám aprobaci pro střední školy. Přípravoval jsem se na sedmnáctileté studenty – a najednou jsem skončil u desetiletých dětí. Během prázdnin před svým nástupem jsem tedy věnoval dost času tomu, abych se dozvěděl něco o vývojové psychologii dětí, mladších žáků. Určitá obava tam tedy byla. I proto, že je třeba pro tento věk učivo náležitě redukovat. Nemůžu jim předávat poznatky stejným způsobem ani ve stejném objemu jako starším studentům. A musel jsem si přijít na to, jak to dělat.

LN A proč jste vlastně nešel učít na střední školu, ale na základní?

Snažím se, aby žáci chápali, že každá práce je cenná. Ať už někdo přijde na správný závěr, nebo „jen“ donese laboratorní nádobí.

V rámci přijímacích pohovorů jsem byl i na několika základních školách. Ta, pro kterou jsem se nakonec rozhodl, mě mimo jiné uchvátila svými venkovními prostory a ohromnou školní zahradou. A i když to je škola základní, pro mého přírodovědného ducha byla právě ona zahrada jasnou volbou.

LN Souhlasíte s názorem, že druhostupňové učivo je zbytečně akademické a někdy jde do nesmýslných podrobností? Hodně se to teď při distanční výuce řešilo na sociálních sítích. Přisazovali si i rodiče, protože byli do vzdělávání více vtaženi a se školními úkoly si často sami nevěděli rady.

Přiznám se, že mám v chemii několik takových témat, u kterých by mě vůbec nemrzelo, kdyby se na základní škole neučila. Chemie a biologie jsou nádherné vědy a my je chceme dětem předat tak, aby si je i ony zamilovaly. Aby pochopily, jak příroda ovlivňuje jejich život, jak funguje – a že se to skrže tyto předměty mohou dozvědět. Pomocí složitých rovnic a vzorečků, které jim nedávají smysl, toho nedocílíme. Proto soustředím hlavní pozornost na praktické uchopení těchto věd.

LN Způsob, kterým učíte, se nazývá badatelský nebo konstruktivistický. Jak byste ho objasnil laikovi?

Žáci zákonitostí sami objevují – a to je pro mě nejcennější. Je to vždy spojené s emocemi. Mají radost, že na něco přišli, že jim něco vyšlo. Nějak to interpretují, snaží se to zasadit do nějakého kontextu. Ta emoce je cenná sama o sobě, ale zároveň podporuje učení. Navíc badatelství je organizováno jako skupinová práce, což děti nutí se nějak zorganizovat, učí je to spolupráci, umět se mezi sebou domluvit na postupu, dělat kompromisy a mnoho dalších dovedností.

LN A nepřetlačují se při tom o role, neuzurpují si ti silnější dominantní pozici, není to pro ty slabší stres? Skupina může být konfliktní. Co když dva chtějí dělat totéž?

Určitě tam tohle být může. Snažím se proto vést žáky k tomu, aby chápali, že každá práce je cenná a stejně důležitá. Je jedno, jestli někdo vymyslí obrusit. Na zájmu na správný závěr, a někdo „je-nom“ donese laboratorní nádobí. Ona to totiž ze začátku pro ně není úplně trivialita, vybrat a přinést správné nádobí. Navíc se snažím role rotovat. Ty hroty, o kterých mluvíte, tam jsou, ale dokážeme je postupně obrousit. Na začátku někteří žáci mají třeba potřeby prosadit se i na úkor druhých nebo mají nechuť se podvolit pravidlům, vedení jiného spolužáka. Ale postupně se z týmu stává tým.

LN Šlo tohle alespoň do jisté míry realizovat během distanční výuky? Letos se GTP hodnotilo i s ohledem na to, jak se přihlášeným učitelům povedlo učít na dálku...

Právě to mě na mých žácích úplně fascinovalo. Jen jsem si posteskl, jak teď budeme pracovat skupinově, a oni okamžitě přišli s řešením! Založili účet na jedné platformě, využívané zejména hráči počítačových her, kde lze vytvořit „room chaty“. Já jsem je tak i při našich online hovorech mohl rozdělit do skupin (jednotlivých místností), přepojovat se mezi nimi a slyšet, jak pracují v týmu. Navíc si do školy mohli chodit pro laboratorní pomůcky, aby mohli badat doma. Vždycky mě potěšilo, když přišli ve skupin-

Vytočit mě dokáže věčná otázka, k čemu mi to bude?... Na začátku je ten dotaz legitimní, ale když se na to žák ptá znovu, popuzuje mě to.

ce s tím, že pokus chtějí udělat společně. Ale obdivoval jsem i ty, kteří na nich pracovali samostatně, to není vždy jednoduché.

LN Ve svých předmětech u dětí podporujete rozvoj čtenářských schopností. Říká se tomu oborové čtenářství a moderní pedagogika ho považuje za velmi přínosný. Proč jste se pro to rozhodl? Rád čtete?

To taky. Velmi rád čtu. I beletrii. A když se do nějaké knihy zaberu, je velmi těžké mě od ní odtrhnout. Mám třeba moc rád severské detektivky, Joa Nesboho. Děti to o mně vědí a dostávají je od nich. Důvod, proč jsem začal klást důraz i na čtení a psaní, je ale spíš ten, že se mě děti ptaly, jestli budu při písemném zkoušení hodnotit i jejich jazykovou úroveň. Vycházely z toho, že když není zrovna čeština, mohou psát, jak chtějí. Tak by se ale správněmu vyjadřování nenaučily.

Taky jsem zjistil, že si neumějí přečíst článek z přírodovědného časopisu zaměřeného na širokou veřejnost. Takže jsem se zamýšlel nad tím, jak u nich potřebné čtenářské kompetence podpořit. Vezmeme si třeba článek o výskytu antibiotik v pitné vodě nebo ak-

Václav Fiala

■ **Vystudoval Přírodovědeckou fakultu** na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích – obory Biologie ekosystémů a Učitelství pro SŠ.

■ **Učí na Základní škole** Brigádníků v Praze 10, kde je také vedoucím učitelem druhého stupně.

■ **Externě spolupracuje** s Národním pedagogickým institutem ČR.

■ Je členem profesní organizace **Učitelská platforma**.

tuálně texty spojené s koronavirem a učíme se, jak je správně přečíst, zasadit do kontextu, spojit s tím, co už známe. Rozkrytí a posouzení smyslu textu, najít tam klíčovou informaci.

LN Stalo se vám někdy, že by žáci odmítli badání, a naopak chtěli, abyste jim normálně diktoval do sešitu?

Zažil jsem to. Když dostanu třídu v osmém ročníku, kterou jsem předtím nikdy neučil a zná hlavně to, že se během hodiny píše do sešitu, není zvyklá se zapojovat, tak je náročné ty děti „rozbadat“. Docela se mi stává, že si všechno vysvětlíme, já jim řeknu výhody, oni se zdají být nadšení, hlavně z toho, že nebude klasické zkoušení, že si budou „hrát“, ale ve chvíli, kdy přijde ten moment, že se mohou zvednout a jít badat, samozřejmě na určité téma a s mými podklady, tak najednou sedí a vyčkávají. A já jim říkám: „Tak už můžete.“ A oni: „No – a co přesně?“ Takto vypadají naše první hodiny. Takže jsem pochopil, že je dobré celou tu první hodinu udělat s nimi a ukazovat jim, co a jak. Říkat jim: „Tak já bych třeba teď udělal tohle...“

Když mám třídu od šestky – a někdy teď učím i mladší děti, letos například čtvrtáky – vychovávám si je a pro ty to problém není. Někdy v poleletí jim dávám možnost vybrat si téma pro experiment naprosto svobodně. A děti, které se s tímhle učebním setkaly nedávno, přijdou se spoustou podnětů a skvělých otázek. Některé z nich jsou tak dobré, že si říkám, že to zařadím do běžné výuky.

LN Dokáže vás vůbec něco vytočit? Udělal jste někdy ve škole skandál?

Ano, vytočit mě dokáže věčná otázka „k čemu mi to bude?“. Když to žák řekne na začátku, kdy se teprve seznamuje s mým způsobem práce, tak mi to nevadí, je to legitimní. Ale když už tohle máme za sebou a on se na to znovu ptá, vnitřně mě to popuzuje. Přece už se spolu učíme pár let a měl by vědět, že i když ho daný předmět nezajímá, v mé hodině se učí nejen učebni látku, ale taky další věci důležité pro život.

LN A ten skandál?

Ve třídě ne, ale na škole v přírodě jednou ano. Mí žáci hrozně třískali dveřmi, několikrát jsem je napomenul, protože to vadilo i majiteli penzionu. A pak jsem jim v takovém lehkém amoku dal lekci správného zavírání dveří, každý to musel předvést. Byl to pro mě zvláštní moment, sám sebe jsem překvapil, jak jsem reagoval, už bych to asi nechtěl opakovat, každopádně děti si při tom udělaly „maturitu“ ze správného otevírání dveří. Bylo to až trochu cimrmanovské představení a máme z toho i po letech legraci. Dokonce jsem od těch dětí dostal vysvědčení a na něm mám jedničku ze zavírání dveří.

Autorka je spolupracovnicí LN